

УДК 821.161.2. 09

ВІТАЛІЙ МАЦЬКО,

*доктор філологічних наук, професор
(м. Хмельницький)*

**Творчий феномен Нью-Йоркської групи: свобода, екзистенція,
сюрреалізм, експеримент текстотворення**

У статті проаналізовано творчість літераторів Нью-Йоркської групи, розкрито сам феномен угруповання, що виник поза межами України, оприявлено авторську художню, естетичну й філософську позицію щодо внеску її репрезентантів у розвиток української поезії не лише кінця 50-х і початку 60-х років ХХ ст., як трактують окремі дослідники, а й сучасного культурного простору. Доведено, що зацікавленість письменниками антропологічною природою, сутністю емоцій та відчуттів, поведінкою особистості в умовах світових історичних катаклізмів, непрості взаємини внутрішнього світу із зовнішнім, – все це знайшло відображення в художній практиці еміграційних письменників. Уся гама почуттєвих порухів людини концентрується довкола ідеї гуманізму, свободи, виражена у різностильових параметрах із залученням до структури модерністського тексту абстрактного і міфічного мислення, театру абсурду, цитацій, карнавалу, орієнтуючись на кращі зразки західноєвропейської філософської думки. У такий спосіб письменники Нью-Йоркської групи піднесли українську літературу до світового рівня. З'ясовано, що феномен творчості українського заокеанського угруповання не завершився, він продовжується і нині.

Ключові слова: експеримент, модернізм, свобода, екзистенція, літературна група, елітарний читач, текстотворення.

Постановка проблеми в загальному вигляді... В українському літературознавстві минула хвиля бурхливих наукових дискусій щодо новітніх явищ, які зродилися наприкінці 80-х років ХХ століття. Досконало вивчено, досліджено в дисертаційних працях феномен Житомирської прозової школи (нативізм, контракультурація), Станіславський феномен постмодерного дискурсу й українського загалом, «арсенал» літературних угруповань АУП, ВУ-ВА-БУ, «Музейний провулок, 8» «Нова дегенерація», Орден чину ідіотів, ЛуГоСад, Пропала грамота, Пси Святого Юра, Творча асоціація «500», «Червона Фіра». Простудійовано любовну, маскулінну і фемінну літературу, жіночу прозу (чомусь із цієї «обойми» випала чоловіча

проза), детективну, фантастичну... Інших угруповань на порозі 20-х років ХХІ століття не створено, наче письменники потомилися, спинилися перепочити. Постчорнобильська література виконала свою місію, очевидно настала доба «зміновіховства», тобто глобалізаційна, планетарна. Ми пильніше придивляємося до Європи, заокеанських творців культури, аби вибрати правильний шлях, цитуємо їх з неодмінним посиланням, хоча українська гуманітарна наука не пасе задніх, є чимало фундаментальних наукових досліджень, праць окремих осіб, академічних установ. Нам є що сказати світові в культурологічному, соціально-філософському й у концептуально антропоцентричному плані особіно. Зокрема цікавим літературним явищем досі залишається Нью-Йоркська група письменників, які у своїх модерних творах заторкували проблему людини в трагедійному світі, у світі абсурду, екзистенцію буття, експериментували зі словом, а дехто й досі вдається до модерністського текстотворення. Потребує нового підходу відповідно до сучасних науково-методологічних концепцій й обґрунтування літературний феномен діяльності письменників Нью-Йоркської групи. Хоча означені параметри вказують на деяке доповнення, нове потрактування наукової проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій... На даний момент існує значна кількість робіт, присвячених проблемам дослідження діяльності письменників, які належали до Нью-Йоркської групи. Варто зазначити, що у розробку досліджень вагому частку внесли відомі науковці Ю. Лавриненко, І. Кошелівець, Г. Костюк, Л. Онишкевич, І. Фізер, Ю. Шевельов. На початку ХХІ століття означена тема стала предметом студій А. Дрозди (видіння замість спогадів: образи незнаной Вітчизни у поезії Романа Бабовала та Марії Ревакович), З. Чирук (екзистенційні мотиви як змістова складова поетичного ідіостилю репрезентантів Нью-Йоркської групи), Ю. Починок (мовно-семантичні експерименти Юрія Тарнавського (Нью-Йоркська група) та Василя Махна («Західний вітер» (Тернопіль) / Нью-Йорк), монографії М. Котик-Чубінської «Структура та образність поезії Юрія Тарнавського», Ю. Григорука («Проза Віри Вовк: виміри сакрального») тощо. Однак й сьогодні окремі питання залишаються відкритими, нез'ясованими.

Формулювання цілей статті... Означена вище проблема слугує вагомим мотиваційним чинником для обґрунтування мети нашої статті, а саме: дослідити феномен Нью-Йоркської групи в аспекті художнього моделювання свободи, екзистенційної сутності людини, сюрреалістичних візій, а також – експерименту інтуїтивного конструювання сюжету, реалізації модерністського текстотворення.

Виклад основного матеріалу... Насамперед потрібно з'ясувати, а чи існує досі Нью-Йоркська група. У статті «Стан досліджень над творчим феноменом Нью-Йоркської групи (1959-1991)» Т. Карабович чітко вказує на верхню межу: 1991 рік, беручи до уваги той факт, що «Завершенням еміграційного періоду в історії групи було створення (за клопотанням Богдана Бойчука) архіву Нью-Йоркської групи у Бібліотеці Колумбійського університету: Columbia University in the City of New York (Columbia University). Цей архів Нью-Йоркської групи у Бібліотеці ім. Батлера при Колумбійському університеті носить назву: Archives Poetry of the New York Group. Library Columbia University. Achmietiev Archives, (Фонд: New York Group papers, 1950-2000). Він містить архівні джерела Емми Андіївської, Богдана Бойчука, Віри Вовк, Юрія Тарнавського, Романа Бабовала та Марії Ревакович» [6].

Такому твердженню слушно заперечує М. Ревакович, яка резюмує: «... група далі існує, і то не тільки тому, що деякі її члени ще творять, а й тому, що вона вже стала частиною всеукраїнської історії літератури (без цього штучного розподілу на діаспорну й материкову частини). Крім того, дружні контакти між окремими членами групи, без огляду на відстань, тривають...» [12]. Незважаючи на віддаленість у часі, коли була написана стаття М. Ревакович, наголосимо, що нині де-юре група не існує, а де-факто і далі продовжує творити сучасну модерну українську літературу, допоки існують її члени (О. Коверко, Ю. Тарнавський, Віра Вовк, Е. Андіївська, Б. Рубчак, М. Ревакович, Патриція Килина (Патриція Нелл Воррен), Женья Васильківська, Богдан Рубчак), вірші і проза яких і після 1991 р. друкувались окремим виданням, в періодичній пресі. До слова, Віра Вовк 1993 р. випустила в світ 106-сторінкову португаломовну антологію перекладів поезій з передмовою про групу під назвою «O Grupo de Nova York» [18].

Принципова світоглядно-антропологічна теза Гегеля – поки людина живе, вона ще не сказала свого останнього слова, а отже, її не можна визначити остаточно – має під собою певне підґрунтя. Виходячи з гегелівського визначення, Нью-Йоркська група продовжує існувати й далі в українському літературно-мистецькому просторі. Із погляду В. Загороднюка, світ – це «все те, що оточує людину, і те, що знаходиться всередині неї; універсальна предметність, у межах якої людина вирізняє себе з-поміж інших предметів. Завдяки практичній і пізнавальній діяльності людина усвідомлює себе як суб'єкт, що створює свій власний світ (людини), який протистоїть зовнішньому світові, що оточує її» [15, с. 567-568]. При цьому науковець пояснює, що світ людини має подвійний вимір – світ інтерсуб'єктивного спілкування з іншими людьми та внутрішній світ (душа).

Вивчаючи історію діяльності літературної групи, я звернувся до Б. Бойчука за роз'ясненням щодо його членства й в ОУП «Слово» на еміграції. У листі (06.05.2016) він повідомив, що «Нью-Йоркська група ніколи не була членом «Слова» (хоч Лавріненко цього дуже хотів). Були членами «Слова» тільки деякі члени Нью-Йоркської групи: я і, здається, Рубчак. Дуже далекими й холодними членами...». Насправді, з літами адресант призабув назвати поета Юрія Коломийця (1930–2017), який водночас був відомим членом Нью-Йоркської групи, ОУП «Слово», із 1990 р. його навіть було обрано заступником голови, керівника літоб'єднання Лідії Палій. Невдовзі Ю. Коломиєць став членом НСПУ. Мав рацію М.Бахтін, завважуючи: «суб'єкт як такий не може сприйматися й вивчатися як річ, оскільки як суб'єкт він не може залишатися суб'єктом, стати безголосим, а, отже, пізнання його може бути лише діалогічним» [2, с. 383]. Людина самовиявляється в системі соціальних відносин, відтак письменник зображує літературних персонажів саме в соціальному середовищі, у зв'язках із зовнішнім світом (реальним або вигаданим, ілюзорним). Людина є органічною часткою живого світу і водночас вивищується над ним.

Аналізуючи твори літераторів Нью-Йоркської групи, спостережено, що найчастіше автори-модерністи експериментували зі словом, ніби навмисне, аби приглушити екзистенційну вібрацію ностальгії за рідним краєм, що особливо увиразнена в творчості тих письменників, які моделювали поезію, прозу у форматі рацію. Модерністи ж активізували асоціативне мислення. Жєня Васильківська у поезії «Пісня» писала: «В тебе зав'язане слово, / в тебе лиш очі голосять. / Голосно море говорить, / пісня, як чорне колосся. / Сон переспівує берег, / камінь промінить про скелю – / промінь не вернеться оком, / темним, де води шуміли». В іншому творі під назвою «Поезія» зі збірки «Короткі віддалі» (1959) задекларувала: «Місяць – як ребро молока, / місяць, як біла лисиця, / чорним крилом над веслом / хлипає зранена хвиля. / Плється солоне вино, / брязкає тїнь комишами, / щербиться думка на вітрі – / тиша, серпами поранена» [5]. Тут помічаємо називання творів за жанровою ознакою, і там, і там поетеса звертається до рідного слова з позицій лінгвосинергетичного підходу, враховуючи рецептивну естетику як аперцепційну комбінацію виражально-зображальних засобів, що емоційно впливають на читача. Асоціативність виражена кольористичним протиставленням «Місяць – як ребро молока», «місяць, як біла лисиця», метафорою «тиша, серпами поранена».

У творчому набутку прочитуються стилетвірні та смислотвірні способи зображення світу. Речення будуються за принципом смислового співставлення, як, скажімо, в поезії «Я» Ю. Тарнавського: «я не поет, / бо

мої слова грубі, / як поліна, / і не мистець, / бо мадонни німі до мене, / як чужі фотографії, / і не філософ, / бо не можу читати / ні Канта, ні Декарта / але коли ніч / і коли пече мозок, / що мені робити? – коли б я вмів ходити на голові, / я ходив би» [16].

Творчість письменника репрезентована в альбомі «Літературні вечори в Українському Інституті Модерного Мистецтва. Чикаго, 1973 – 2006», в якому яскраво віддзеркалено творчий звіт Ю. Тарнавського, бо саме він відкрив літературні вечори у Чикаго далекого 1973-го. Упорядники зацентрували увагу на особливості стилю поета, заявивши, що «нині в його творчості панують характеристики, які вважаються ознакою постмодернізму, такі як багатостилевість, коляж, пастиш і набуття різних, часами протилежних одна одній, позицій / масок (збірка «Ідеальна жінка», поеми «У РА НА» і «Місто київ та ям», цикл драм «6x0»)» [9, с. 13]. Творчі вечори в Інституті відбувалися упродовж 1997 – 2002 рр., зокрема 24 травня 1997 р. слухачам м. Чикаго представляла Ю. Тарнавського голова Товариства української мови імені Т.Г. Шевченка, професор Віра Боднарук (1939 р.н.).

Щодо постмодерного тексту, на чому наголошують упорядники, то можна говорити про окремі елементи, бо означений стиль, як відомо, увиразнює культ незалежної особистості, потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого, бачення повсякденного реального життя як театру абсурду, використання підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності, несправжності, протиприродності панівного в реальності способу життя, у постмодерністському творі присутній образ оповідача, пародійність та іронічність. У прозових творах Ю. Тарнавського такі риси присутні, їх можна відносити до постмодернізму. У поетичних переважає абстракція, навіть вірш називається «Абстрактний пейзаж»: «Несуть дахи / гаряче сонце на ножі. / Наживлено / вигонить небо духи, — / абстрактно / лижуть плісняві калюжі / на вуджених гудках / зелені мухи. / Усе небесно випралось / на полотнище, / де нищать синь бузка / крізь пальці. / На шкальцях вулиці / колеса свищуть / в низеньку тінь від / липи / в танцях. / І спілі груші грають / в скраклі». Тут абстракція виступає при безпосередньому почуттєво-образному віддзеркаленні навколишнього середовища. Одні властивості останнього стають орієнтирами для сприйняття динамізму, інші – ігноруються. Поет навмисне відокремлює певні ознаки об'єкту від інших, не враховує додаткові нюанси з тим, щоб дати можливість реципієнтові самостійно домислити, дешифрувати словесні коди.

Окремі дослідники вважають, що Нью-Йоркська група повністю відкидала ностальгію за батьківщиною, за Україною. Наприклад,

Б. Рубчак у розмові з І. Фізером іронізував: «НІГ допомогла зупинити процес пересаджування вишневих садків та струнких тополь на нью-йоркські бруки, що в п'ятдесятих роках було виявом великої відповідальності і перед літературою, і перед читачем, і навіть (боюся вимовити) перед історією. [...] Сьогодні читач [...] скоріше впізнає графомана і не дозволить йому самолюбно використовувати читацьку публіку, граючи на наболілих спогадах і переживаннях...» [14, с. 64]. Мусимо внести деяке уточнення, бо не зовсім так. Уже те, що в поліетнічному середовищі група писала твори українською мовою – ознака прихильності до свого роду і народу. Підсилимо свою точку зору поетичною візією Ю. Тарнавського, який у вірші «Біль слова» докоряє тим, хто цурається рідної мови, а отже, України: «Плодися слово на чужій землі! / Перебираю чотки/ знову, / бо найдорожча ти/ мені незнаного дитинства / мово./ Плодися слово! Уже так / судно, — / і доля попрана в чужих / дощах, / із понеділкв в виростають /будні.../ Тебе все менше й менше / на устах/ Плодися слово!». Символ як первісна експресія несвідомого набирає сенсу в історичних трансформаціях. Читач співпереживає разом із автором за долю українців, яких, за висловом емігрантів, ґвалтовано відірвали від рідного порога і тепер, в силу обставин, втрачають культурний код, осердям якого є рідне слово.

У текстотворенні поетів прочитуються нашарування, накладання поструктуралістського світогляду на класичну стилістику. Знаки-символи, знаки-коди, алюзії створюють своєрідне поле, на якому відбувається зіткнення автора й читача про містичне спілкування з красою. Ю. Коломиєць у вірші «Раптове» декларує: «З першого дня / білі тіла пляжів / накидали аркан / на теплі руки / кучерявого сонця. / Зорі і люди / солоним крилом / кидались / у хвилі / короткого / літа» [8, с. 157]. У складному синтаксичному тексті оприявлено маркер свободи семантичного дешифрування образу, через заглиблення в ускладнену метафоричність – асоціативні комплекси, інтелектуальне бачення світу і людини в ньому.

Чимало дослідників потрактовують феномен Нью-Йоркської групи свободою вияву творчого потенціалу, забуваючи, що свобода – відносне поняття абстрактного значення. Аналізуючи працю П. Сартра англійський філософ Вільфрід Десан (1908–2001) постулює протилежну точку зору, яку вичитав у Сартра. Він говорить, що людина поза суспільством, поза колективом не існує, тому в «міру того, як група розвивається, вона перетворюється в структуровану організацію. Організація характеризується специфічним розподілом функцій, спрямованих до спільної групової мети. І тепер функція стає істотною, а індивід – неістотним. Можна стати кращим службовцем, ніж хтось

інший, але на цьому й кінчається особиста ініціатива і свобода людини. Бо свобода індивіда тут не до речі, а його дії оцінюються на основі його справності як службовця..

Праця робить з робітника те, чим він є; або, зворотно, суть великої більшості людей визначається працею, якою вони займаються. І найчастіше індивід навіть не вибирає своєї праці чи своєї класи – він народжується в них. Він має тільки певний ступінь особистої свободи в межах пут, які його визначають. Він робить із себе те, чим він є, але тільки в передірішеному, обмеженому просторі» [17, сс. 98; 106-107].

Посилаючись на визначення свободи Десаном, український дослідник В. Одайник говорить і про екзистенційну свободу, адже в будь-якій групі існує правило (його називає присягою. – *В.М.*). «Перше присяга, а потім терор стають надійними засобами протидії проти небезпеки розпорошення й розбрату в групі. «Отож людина може вибирати деякі засоби, але не може контролювати жодної мети. І, парадоксально, ця неминучість суворіша, коли людина робить вчинок з повним знанням наслідків. Для Сартра свідомість конечности не приносить більшої свободи, а тільки веде до свідомішого прийняття неминучости» [10, с. 94]. Присяга, в Сартровому словнику, – це «ствердження третім чоловіком постійности групи як заперечення, її заперечення ззовні» (тобто зовнішньої загрози, яка примусила індивідів об'єднатися). Присяга, висловлена чи не висловлена, – це дія, в якій свобода, що нею скористався індивід у створенні групи, переходить у постійну власність групи» [17, с. 139].

Якщо йти за філософськими вимірами свободи, то і Нью-Йоркська група мала певні правила, постулати й уособлювала організацію, що характеризувалася специфічним розподілом творчих функцій, «спрямованих до спільної групової мети» (В. Десан). Відповідно обмежувалась свобода. Якщо ти не писав, як усі, схильний до «пересаджування вишневих садків та струнких тополь на нью-йоркські бруки» (Б. Рубчак), то ти не можеш бути письменником. Саме так свідомо проти групи поступила Катерина Горбач, яка ще із середині 1970-х років на сторінках журналу «Сучасність» оприлюднила статтю «Про неперспективи мансардної літератури». У ній поетеса докоряла Нью-Йоркській групі за елітарний підхід до літератури, відсутність пошани до читача, невміння знайти з ним контакт. Авторка дискутує з Б. Бойчуком з точки зору рецептивної естетики реалістичного твору, заперечуючи модерне літературне явище, бо читачі «намагаються знайти якнайкращі, якнайрозуміліші форми вислову, спостереження і думки про типові явища життя. Зрештою, коли читач вимагає зрозумілості, то справа не в тому, що «ми звикли не думати»,

як це твердить пан Бойчук, а в тому, що ми воліємо думати над тим, що нам автор сказав, а не над тим, що він, може, хотів сказати» [3, с.87].

Відійшов від Нью-Йоркської групи й Олег Коверко, автор модерної любовної лірики, написаної в молоді літа, як от: «Мій поцілунок – холодне лезо почування./ Мої обійми – нагріті дула пристрасті./ На мені вирує вир покривджених дикунів міста./ Я згрібаю їхні гримасні танці тіл / руками, ротом, піхвою / і складаю у зарадну скарбницю відпружень. / Почуваюся завершена./ Почуваюся потрібна», або «З жадобою поцілувала./ із всмоктаним смаком / повісилась на шії, / уткнула стегна / поміж стегна / і почала танець / юної повії» [11]. Порнографічне мистецтво передано на словесних регістрах сексуальних емоцій. Складається враження, що подібні вірші О. Коверка написані під копірку. Ліричні персонажі зображені не з божественним почуттям любові, а з якоюсь пожадливістю, без рівноправних відносин, що наче ущемляють сексуальні інтереси партнера. Але є й інші його вірші, що сприймаються як джойсовий потік свідомості, який передає екстремальну форму внутрішнього монологу ліричного героя. Означена форма у вірші «Месник» імітує безпосередню передачу хаотичного процесу внутрішнього мовлення: «Весело пронизало застигле плесо, / човен задихано пристав./ Над берегом заклекотіли рани,/ і біль почав точити чорну ринь./ З імлі прозрів сердитий ранок. / Об пута самоти ударив гін. / На бистрий ум наплили плями – Жах ум отрутою покрив./ Царинний відблиск утопився, / і туга, мовчки, вбила стогін лона./ У нагу тінь ударив повені проклін: мій ангел помсти народився» [7, с. 161]. О. Коверко не єдиний, хто звертався до любовної лірики в модерному текстотворенні. Означені мотиви звучать й у ліриці М.Царинника, зокрема у вірші «Озброєна любов», Р. Бабовала у віршах «спросоння пані я торкнувся ваших пер», «Дош», «в кожному дзеркалі я причаївся» тощо.

Повертаючись до дискусії К. Горбач, нагадаємо, що Нью-Йоркська група якраз орієнтувалася на елітарного читача, на західну філософію і культуру, інтенційно переносючи кращі зразки творення модерної літератури на український ґрунт з думкою про те, що нова інформація, моделювання в сюрреалістичному, екзистенційному чи постмодерному ключі творів стануть згодом у нагоді майбутнім поколінням в глобальному середовищі. Створюючи художні тексти, треба враховувати неодмінно психологічну будову організму, здатність до інтенційного мислення, креативності, адже кожна особистість неповторна. Будь-який індивід не всезнайка, однак постійно прагне пізнати світ, дошукатись істини, яка багатомірна, метафорична. Тобто буття приховане у знанні, відтак кожен підходить до визначення

предмета суб'єктно під власним кутом зору, внутрішньою свободою настільки, наскільки дозволяють можливості. Отже, творчий індивід спроможний прийти лише до часткових істин. Він справжню і загальну об'єктивність викладає на рівні сенсу буття і власне сформованого світогляду.

Віра Вовк підтверджує вищенаведені умовисновки такою квінтесенцією: «Якщо йдеться про мене, я відчуваю себе щасливою, коли мені народиться добра книжка чи навіть тільки добра поезія. Це якесь містичне спілкування з красою, якій посвячуються мистці різних галузей – таких, як музика, малярство, архітектура чи танець. Авторіві хочеться поділитися своїм щастям, але це не завжди йому вдається. Кожен читач має свій смак і свої вимоги. Так, як у музиці – одні люблять оперу, інші симфонію, ще інші – камерну музику. А що стосується моєї поезії, на мою думку, вона найбільше споріднена з ораторією. Цим питанням, одначе, займаються літературні критики, бо поетові найважливішим є творити. І він радіє, коли його творчість комусь до душі» [4].

Працівник пера, майстер слова, мандруючи у пошуках істини, водночас перебуває в дорозі до себе, до свого Я, своєї сутності. Віднайшовши себе, відшліфувавши мисленнево слово, кладе його на папір, згодом, із друкованим текстом, приходять до читача. Подібна тенденція простежується в поетичних збірках Віри Вовк. Вона елегантно висловлює думку: «Я – галеонська фігура / при кілю незнаной каравели / з невідомим напрямом / до тільки моєї гавані», «Ви, близькі душі, / позникали в імлі / міражами кораблів / у сірому океані» («Ромен-зілля» (2007).

Екзистенційний мотив пошуку людиною сенсу виражений метафорою в образі метелика: «Святочна хвилина, / коли емалевий метелик / залишає порожню личину / й еднається з голубизною всесвіту». Поетеса добре розуміє, що переважна більшість із нас тримається на ілюзорній вірі, наче романтик у революційні дні, тому її ліричний герой («біла тарілка») звертається до внутрішнього Я, точнісінько, ніби розмовляє перед люстерком: «Чи я не ілюзія чогось? / чи я ще є?» («Пустка»).

Так, аби прикрасити світ, пізнання істини, людина зчаста вдається до ілюзій. Тому й не випадково Марта Тарнавська ще 1964 р. написала вірш «Хвалю ілюзію», в якому по-філософськи задекларувала свої почуття: «Учора тут палахкотіла осінь, / немов Ван Гог пройшов міським бульваром, / покидавши з небесної палітри / доспілу щедрість./ Складний, незрозумілий мікрокосм: / шукає правди – а бажає міту, / у розум вірить – а рішає серцем, / хвалить ілюзію, що помагає жити... /

Вся мудрість життєва – маленький досвід: /реальне тільки те, що пережите» [13, с.189].

Сюрреалістичні картини світу трансформовані в експерименті на межі / поза межею мови, зокрема в поезії Е.Андієвської, яка ніби звітує перед читачем: «Мій день такий короткий – / Сплеск води і дорога, що зникає в хащах. /Біжать гінці, не оглядаючись./ Від ранку до вечора / Міняються царства. / Тільки дерево вічнозелене, /Повз яке мадрівки народів, Поїть молоком / Лоша, що заблукало./ Та жодна вістка не досягає призначення» [1, с.5]. Химерний малюнок із словесного мережива, логічно заплутаних ходів-лабіринтів, увиразнює світ абсурду: «Птахи виводять прозорі скляні рури в повітрі. – / Bastіони звуку, рівчаки, Гумові колони. / Скло біжить назад і знову угору / Такими спіралями, що забиває віддих. / Усі знання, усі досягнення – / Тільки птах наостанку свідомості» [1, с.12]. На перший план виступає екзистенційна самотність, покинутість людини в жорстокому, байдужому світі, в світі абсурду. Відчувається як у власному світоглядному центрі письменниці превалує філософія екзистенціалізму. Однак екзистенція розкриває людське існування як цілісності зовнішнього світу й внутрішніх переживань. Людина осягає себе лише в помежових, критичних ситуаціях, авторка не вказує на людину, а на птаха, бо й людина усвідомлює відведений їй життєвий шлях, як той «птах наостанку свідомості», замислюється, що залишиться доброго після неї.

Висновки... Дослідивши мистецьку діяльність письменників Нью-Йоркської групи, можна констатувати, що в їхній художній практиці спостерігається різновекторний підхід до висвітлення тематичної палітри й полістилістичних прийомів. Скажімо Емма Андієвська більш схильна до екзистенційного письма; Ю. Тарнавський – у поезії моделює образи в сюрреалістичних картинах, у прозі крім звернення до модерного стилю, (абсурду, до потоку свідомості), вдається й до постмодерного стилетворення, перебуваючи в постійному намаганні крізь незвичні прийоми відшукати універсальний засіб художнього зображення дійсності; Віра Вовк – давній приятель міфічного світосприйняття й передачі його на письмі. Концепти свободи, екзистенції, сюрреалізму, експерименти текстотворення, стилістичні засоби, прийоми й надалі продовжують бути центральними у творчості письменників Нью-Йоркської групи, а також у мовотворчій, мистецькій практиці окремих сучасних письменників України, послідовників заокеанської літературної групи.

Список використаних джерел і літератури:

1. Андіївська Емма. Із книжки «Пісні без тексту» // Сучасність. 1969. Ч. 1 (97) С.5-12.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. / Собр.избр.тр. М.: Искусство, 1979. 423 с.
3. Горбач Катерина Про неперспективи мансардної літератури // Сучасність. 1975. Ч. 9. С. 86–89.
4. Віра Вовк у Львові: Живімо в ім'я любові. Тоді Україна воскресне. URL : http://zik.ua/news/2017/05/10/vira_vovk_u_lvovi_zhyvimo_v_imya_lyubovi_todi_ukraina_voskresne_1093189 (дата звернення: 10.10.2017)
5. Жєня Васильківська URL : <http://www.ukrcenter.com/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/67124/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D1%8F-0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 11.10.2017)
6. Карабович Тадей. Стан досліджень над творчим феноменом Нью-Йоркської групи (1959-1991). URL : http://ddpu.drohobych.net/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2016-30.pdf (дата звернення: 10.10.2017)
7. Коверко Олег. Месник // Слово: Збірник українських письменників. Нью-Йорк, 1968. Ч. 2. С.161.
8. Коломиєць Ю. [поезії] // Слово: Збірник українських письменників. Нью-Йорк, 1968. Ч. 2. С.155-157.
9. Літературні вечори в Українському Інституті Модерного Мистецтва Чикаго, 1973 – 2006 / укладачі: Віра Боднарук, Володимир Білецький. Донецьк : Український Культурологічний Центр, 2006. 140 с.
10. Одайник Володимир. Діалектичне міркування Сартра про індивідуальну свободу // Сучасність. 1969. Ч. 3 (99) . С.92-100.
11. Олег Коверко. Дотик словом. URL : <http://dotyk.in.ua/koverko.htm> (дата звернення: 11.10.2017)
12. Ревакович Марія. Дещо про Нью-Йоркську групу. URL : <https://krytyka.com/ua/articles/deshcho-pro-nyu-yorksku-hrupu> (дата звернення: 11.10.2017)
13. Тарнавська Марта. Хвало ілюзю // Слово: Збірник українських письменників. Нью-Йорк, 1968. Ч. 3. С.189.
14. Фізер І. Інтерв'ю з членами Нью-Йоркської групи // Нью-Йоркська група: Антологія поезії, прози та есеїстики / упоряд. Марія Ревакович і Василь Габор. Львів : Піраміда, 2012. С. 44–67.
15. Філософський енциклопедичний словник / за редакцією В.І.Шинкарука // К.: Абрис, 2002. 742 с.
16. Юрій Тарнавський. URL : <http://www.ukrcenter.com/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/40585/%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9-%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9> (дата звернення: 14.10.2017)
17. Wilfrid Desan. The Marxism of Jean-Paul Sartre, New York, 1966, 325 p.

18. Wira Selanski. *Antologia lirica o Grupo de Nova York «Colméia»*. Rio de Janeiro, 1993. S. 7–8.

References:

1. Andijevs'ka Emma. Iz knyzhky «Pisni bez tekstu» // *Suchasnistj*. 1969. Ch. 1 (97) S.5-12.
2. Bakhtyn M.M. *Їstetyka slovesnogho tvorchestva*. / *Sobr.yzbr.tr. M.: Yskusstvo*, 1979. 423 s.
3. Ghorbach Kateryna *Pro neperspektyvy mansardnoji literatury* // *Suchasnistj*. 1975. Ch. 9. S. 86–89.
4. Vira Vovk u Ljvovi: Zhyvimo v im'ja ljubovi. Todi Ukrajina voskresne // http://zik.ua/news/2017/05/10/vira_vovk_u_lvovi_zhyvimo_v_imya_lyubovi_todi_ukraina_voskresne_1093189 (data zvernennja: 10.10.2017)
5. Zhenja Vasylykivs'ka [elektronnyj resurs] // <http://www.ukrcenter.com/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/67124/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D1%8F-D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0> (data zvernennja: 11.10.2017)
6. Karabovych Tadej. Stan doslidzhenj nad tvorchym fenomenom Njju-Jorks'kohoi ghrupy (1959-1991) // http://ddpu.drohobych.net/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2016-30.pdf (data zvernennja: 10.10.2017)
7. Koverko Oleg. *Mesnyk* // *Slovo: Zbirnyk ukrajins'kykh pysjmenykyv*. Njju-Jork, 1968. Ch. 2. S.161.
8. Kolomyjec Ju. [poeziji] // *Slovo: Zbirnyk ukrajins'kykh pysjmenykyv*. Njju-Jork, 1968. Ch. 2. S.155-157.
9. *Literaturni vechory v Ukrajins'komu Instytuti Modernogho Mystectva Chyragho, 1973 – 2006 / ukladachi: Vira Bodnaruk, Volodymyr Bilec'kyj. Donec'k : Ukrajins'kyj Kulturologichnyj Centr, 2006. 140 s.*
10. Odajnyk Volodymyr. *Dijalektychne mirkuvannja Sartra pro indyvidualnu svobodu* // *Suchasnistj*. 1969. Ch. Z (99) . S.92-100.
11. Oleg Koverko. *Dotyk slovom* [elektronnyj resurs] // <http://dotyk.in.ua/koverko.htm> (data zvernennja: 11.10.2017)
12. Revakovych Marija. *Deshho pro Njju-Jorks'ku ghrupu* // <https://krytyka.com/ua/articles/deshcho-pro-nyu-yorksku-hrupu> (data zvernennja: 11.10.2017 r.)
13. Tarnavs'ka Marta. *Khvalju iljuziju* // *Slovo: Zbirnyk ukrajins'kykh pysjmenykyv*. Njju-Jork, 1968. Ch. 3. S.189.
14. Fizer I. *Interv'ju z chlenamy Njju-Jorks'kohoi ghrupy* // *Njju-Jorks'ka ghrupa: Antologhija poeziji, prozy ta eseistyky / uporjad. Marija Revakovych i Vasyly Gabor. Ljviv : Piramida, 2012. S. 44–67.*
15. *Filosofs'kyj encyklopedychnyj slovnyk / za redakciju V.I.Shynkaruka* // *K.: Abrys, 2002. 742 s.*
16. Jurij Tarnavs'kyj [elektronnyj resurs] // <http://www.ukrcenter.com/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/40585/%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9-%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9> (data zvernennja: 14.10.2017)

17. Wilfrid Desan. The Marxism of Jean-Paul Sartre, New York, 1966, 325 r.

18. Wira Selanski. Antologia lirica o Grupo de Nova York «Colméia». Rio de Janeiro, 1993. S. 7–8.

Summary

Vitalii Matsko

Creative Phenomenon of the New York Group: Freedom, Existentialism, surrealism, Experimentation of Text-Creation

The article analyzes the creativity of the writers of the New York group, reveals the phenomenon of the group that emerged outside Ukraine, and offers the author's artistic, aesthetic and philosophical position on the contribution of its representatives to the development of Ukrainian poetry not only of the late 1950s and also of beginning of the 1960s, as some researchers consider, but also contemporary cultural space. It is proved that the writers' interest in the anthropological nature, the essence of emotions and feelings, the behavior of the individual in the world of historical cataclysms, the difficult relationship between the inner world and the outside – all this is reflected in the artistic practice of emigration writers. The whole range of emotional movements of a person concentrates around the idea of humanism, freedom, expressed in the various parameters with the involvement of the structure of the modernist text of abstract and mythical thinking, the theater of absurdity, quotations, carnival, guided by the best examples of Western philosophical thought. In this way, the writers from the New York group brought Ukrainian literature to the world level. It is cleared up that the phenomenon of creativity of the Ukrainian overseas group has not been completed, it continues to this day.

Key words: *experiment, modernism, freedom, existential, literary group, elite reader, text creation.*

Дата надходження статті: «28» вересня 2017 р.

Дата прийняття до друку: «12» жовтня 2017 р.

УДК 821.161.2-6(081.2)»19»

ОЛЕКСАНДР ОНИЩЕНКО,

викладач

(м. Хмельницький)

Теоретико-методологічна інтерпретація літератури факту

У статті проаналізовано теоретико-методологічну інтерпретацію нефікційної прози. Доведено, що спогадова література атрибує саможиттєпис автора, який обрамлює текст художніми засобами, залежно від інтенціонального, постійного прагнення свідомості письменника осягнути світ і предмети з метою їх усвідомлення та надання їм онтологічного значення. У процесі дослідження з'ясовано, що і зарубіжні, й українські дослідники підходили до визначення літератури факту, а особливо до